

farahbakhsh

ذَهَبَ ذَهَبْتُ

ذَهَبَا ذَهَبْتَا

ذَهَبُوا ذَهَبْتُمْ

ذَهَبْتُمْ ذَهَبْتُمْ

ذَهَبْتُمَا ذَهَبْتُمَا

ذَهَبْتُمْ ذَهَبْتُمْ

ذَهَبْتُمْ ذَهَبْتُمْ

علامت اول
مضارع

تذهبُ

يذهبُ

تذهبانِ

يذهبانِ

يذهبنَ

يذهبونَ

تذهبينَ

تذهبُ

تذهبانِ

تذهبانِ

تذهبنَ

تذهبونَ

نذهبُ

أذهبُ

حروف عله

ی

ا

و

فعل

مُعْتَلّ : یکی از حروف اصلی آن عله باشد

مثال : اولین حرف از حروف اصلی آن عله باشد .
وَعَدَ ، يَسِرَ

أَجَوَف : دومین حرف از حروف اصلی آن عله باشد .
قَالَ ، باعَ ، خَافَ

ناقص : سومین حرف از حروف اصلی آن عله باشد .
دَعَا ، رَمَى ، رَضِيَ

صحيح : هیچیک از حروف اصلی آن عله نباشد

مهموز : یکی از حروف اصلی آن همزه باشد .
مانند : أَمَرَ - سَأَلَ - بَدَأَ

مُضَاعَف : دو حرف از حروف اصلی آن از یک جنس باشد .
مَدَّ ، قَلَّ ، زَلَزَلَ

سالم : مهموز و مضاعف و معتل نباشد .
مانند كَتَبَ ، نَصَرَ

اگر **دو حرف** از حروف اصلی فعل ، **عله** باشد معتل **لَفِيف** می نامند و دوتنوع است .

مفروق : اولین و سومین حرف اصلی عله است (وقی) ، **مقرون** : دومین و سومین حرف اصلی عله است . (شوی)

فعل صحيح

سالم

مُضَاعَف

مَهْمُوز

حروف علة

ي

ا

و

انواع معتل

تناسب

ناقص

اجوف

مثال

كسره - با (ي)

ضمّه - با (و)

فتحه - با (ا)

اعلال : به ساکن کردن، تبدیل کردن و حذف حرف عله اعلال گویند .

انواع اعلال

اسکان : ساکن کردن حرف عله : يَدْعُو ، يَقُولُ

قلب : تبدیل حرف عله به حرف دیگر: قَالَ

حذف : حذف حرف عله : هَبْ ، يَعِدُ ، قُلْنَ

توجه : حروف عله در اصل **دوتا** هستند (**و** ، **ی**) و حرف عله (**ا**) تبدیل شده (**و** یا **ی**) است . بنابراین هر جا حرف عله **الف** باشد اعلال به **قلب** شده است

توجه : فرق همزه با حرف عله (**ا**) : الف همیشه **ساکن** است و هیچگاه در اول نمی آید ولی همزه می تواند ساکن باشد یا حرکت داشته باشد و در اول کلمه می آید .

التقاء ساکنین : هرگاه دو حرف ساکن کنار هم قرار گیرند و یکی از آنها حرف **عَلَّه** باشد حرف **عله حذف** می شود .

قَالَن ← قَلْن

حرف **عله (ا)** همیشه ساکن است و **لام** هم ساکن شده و التقاء ساکنین به وجود آمد بنابراین حرف **عله بخاطر التقاء حذف** می شود.

يَقُولُ ← لَمْ يَقُولْ ← لَمْ يَقُلْ

حرف **عله (و)** ساکن است و **لام** هم مجزوم و ساکن شد و التقاء ساکنین به وجود آمد بنابراین حرف **عله حذف** می شود.

نَصَرَ

ء

يَنْصُرُ

این **ضمه** نشانه ی حرکت عین الفعل مضارع است بنابراین مضارع آن می شود

نَزَلَ

ء

يَنْزِلُ

این **کسره** نشانه ی حرکت عین الفعل مضارع است بنابراین مضارع آن می شود

مثال

اولین حرف از حروف اصلی آن **عَلَّة** باشد . وَعَدَ - يَسُرُّ

یائی

: حرف عله یاء است . يَسُرُّ ، يَبْسُ ، يَقْظُ

واوی

حرف علة واواست مانند : وَعَدَ ، وَضَعَ ، وَصَلَ

وَعَدْتُ	وَعَدْتِ	وَعَدْتُمْ	وَعَدَتُ	وَعَدَ -
وَعَدْنَا	وَعَدْتُمَا	وَعَدْتُمْا	وَعَدَتَا	وَعَدَا
وَعَدْتُنَّ	وَعَدْتُمْ	وَعَدَنْ	وَعَدُوا	

معتل مثال در فعل ماضی هیچ اعلالی ندارد .

أَعِدُّ	تَعِدِينَ	تَعِدُ	تَعِدُ	يَعِدُ
نَعِدُ	تَعِدَانِ	تَعِدَانِ	تَعِدَانِ	يَعِدَانِ
	تَعِدْنَ	تَعِدُونَ	يَعِدْنَ	يَعِدُونَ

حرف عله معتل مثال واوی در تمام صیغه های مضارع معلوم حذف می شود .
(اعلال به حذف)

از مضارع **مُخاطَب** ساخته می شود

1) «**ت**» را از اول مضارع بر می داریم

ضمّه - را تبدیل به سکون - می کنیم

«**ن**» بجز «**ن**» جمع مؤنث

2- به آخر فعل رفته و **مجزوم** می کنیم یعنی

حرف عله از آخر معتل ناقص

حذف

دقت می کنیم که به همزه نیاز دارد یا ندارد اگر بعد از «**ت**» مضارعت ساکن باشد همزه می خواهد و اگر ساکن نباشد همزه نمی خواهد .

برای اضافه کردن همزه به حرکت (**دومین حرف اصلي**) توجه می کنیم اگر ضمّه - بود همزه «**أ**» است و گرنه همزه «**إ**» است .

(همزه **امر** در باب افعال **مفتوح** است و «**أ**» می گیرد)

فعل أمر

3	2	1	مخاطب
همزه نمی خواهد	نَزِّلْ	نَزِّلْ	تُنَزِّلْ
	نَزِّلُوا	نَزِّلُونَ	تُنَزِّلُونَ
اُكْتُبْ	كُتِبْ	كُتِبْ	تَكْتُبْ
اُكْتُبُوا	كُتِبُوا	كُتِبُونَ	تَكْتُبُونَ
اُكْتُبِنَا	كُتِبْنَا	كُتِبْنَا	تَكْتُبْنَا

فعل أمر

3	2	1	مخاطب
	عِدْ	عِدْ	تَعِدْ
	عِدَا	عِدَانِ	تَعِدَانِ
	عِدُوا	عِدُونَ	تَعِدُونَ
	عِدِي	عِدِينِ	تَعِدِينِ
	عِدَا	عِدَانِ	تَعِدَانِ
	عِدَنَّ	عِدَنَّ	تَعِدَنَّ

حرف عله معتل **مثال واوی** در تمام صیغه های فعل **امر** حذف می شود

مثال :

اولین حرف از حروف اصلی آن **عَلَّة** باشد . **وَعَدَ - يَسُرَّ**

یائی : در ماضی ومضارع وامر اعلال **ندارد** ومانند فعل صحیح صرف می شود .
يَسُرَّ ، يَبْسَ ، يَقْظُ

ماضی : مانند فعل صحیح صرف می شود **واعلالی ندارد**

واوی

مضارع معلوم وامر : حرف **عَلَّة** در تمام صیغه های مثال واوی **حذف** می شود

وَصَلَ ← أَفْعَلَ يُفْعِلُ أَفْعِلُ إِفْعَال

أَوْصَلَ يُوْصِلُ أَوْصِلُ إِيْصَال

هرگاه معتل مثال واوی به باب افعال و استفعال برده شود در مصدر آن حرف عله طبق قاعده تناسب تبدیل به « ی » می شود

وَصَلَ ← إِسْتَفْعَلَ يَسْتَفْعِلُ إِسْتَفْعِلُ إِسْتِفْعَال

إِسْتَوْصَلَ يُسْتَوْصِلُ إِسْتَوْصِلُ إِسْتِيْصَال

وَرَدَ ← إِسْتَوْرَدَ يَسْتَوْرِدُ إِسْتَوْرِدُ إِسْتِيرَاد

أَجَوَف :

فعلى که دومین حرف از حروف اصلی آن **عَلَّة** باشد . قَالَ ، باع ، خاف .

فعل ماضی **معتل اجوف** : در پنج صیغه اول باید حرف عله **الف** باشد بنابراین اگر سه حرف اصلی داده شود و بخواهیم فعل ماضی بسازیم حروف عله (و ، ی) را تبدیل به الف (ا) می کنیم (اعلال به **قلب** می کنیم) و سپس تا صیغه **پنجم** صرف می کنیم .

(ق ، و ، ل) ← قَالَ ، قَالَا ، قَالُوا ، قَالَتْ ، قَالَتَا
(ب ، ی ، ع) ← باع ، باعَا ، باعُوا ، باعَتْ ، باعَتَا
(خ ، و ، ف) ← خاف ، خافَا ، خافُوا ، خافت ، خافتَا

از صیغه **شش ماضی** تا **آخر** حرف عله را **حذف** می کنیم (اعلال به **حذف**) و چنانچه حرکت **عین الفعل** مضارع که معمولاً در جلو ماضی و روی خط تیره - گذاشته می شود ، ضمه - باشد اول فعل ماضی را ضمه - می دهیم (قَالَ - للغائبات ← قُلْنَ) و چنانچه فتحه - یا کسره - باشد اول ماضی را از صیغه **شش** تا **آخر** کسره - می دهیم .
باع - للغائبات ← بَعْنَ ، خاف - للغائبات ← خِفْنَ

قَالَ -	قَالَتْ	قُلْتِ	قُلْتِ	قُلْتُ
قَالَا	قَالَتَا	قُلْتُمَا	قُلْتُمَا	قُلْنَا
قَالُوا	قُلْنَ	قُلْتُمْ	قُلْتُنَّ	
بَاعَ -	بَاعَتْ	بِعْتِ	بِعْتِ	بِعْتُ
بَاعَا	بَاعَتَا	بِعْتُمَا	بِعْتُمَا	بِعْنَا
بَاعُوا	بِعْنَ	بِعْتُمْ	بِعْتُنَّ	
خَافَ -	خَافَتْ	خِيفَتْ	خِيفَتْ	خِيفْتُ
خَافَا	خَافَتَا	خِيفْتُمَا	خِيفْتُمَا	خِيفْنَا
خَافُوا	خِيفْنَ	خِيفْتُمْ	خِيفْتُنَّ	

فعل ماضی از (ق و ل)

فعل ماضی از (ب ا ع)

فعل ماضی از (خ و ف)

فعل مضارع از معتل أجوف : طبق قاعده **تناسب** از **حرکت جلو** فعل ماضی که بیانگر حرکت **عین الفعل مضارع** است می توان تشخیص داد که حرف عله مضارع چیست . بنابراین اگر حرکت عین الفعل **ضمه** بود حرف عله در مضارع **واو** و اگر **کسره** بود **یاء** و اگر **فتحه** بود **الف** است .

قَالَ -	يَقُولُ	قَوْلًا
بَاعَ -	يَبِيعُ	بَيْعًا
خَافَ -	يَخَافُ	خَوْفًا

← تناسب

در فعل مضارع معتل أجوف : پس از بدست آوردن صیغه **اول** مضارع ، بقیه را با توجه به علامت اول و آخر مضارع صرف می کنیم .

حرف عله در صیغه های **6** و **12** مضارع معتل **اجوف** ، بخاطر التقاء ساکنین **حذف** می شود . (اعلال به **حذف**) و در بقیه صیغه ها **ساکن** می باشد (اعلال به اسکان)

أَقُولُ	تَقُولِينَ	تَقُولُ	تَقُولُ	يَقُولُ
نَقُولُ	تَقُولَانِ	تَقُولَانِ	تَقُولَانِ	يَقُولَانِ
	تَقُولْنَ	تَقُولُونَ	يَقُولْنَ	يَقُولُونَ

قَالَ - ← يَقُولُ

در دو صیغه جمع مؤنث (6 و 12) حرف عله حذف شده و در بقیه ساکن شده است .

أَبِيعُ	تَبِيعِينَ	تَبِيعُ	تَبِيعُ	يَبِيعُ
نَبِيعُ	تَبِيعَانِ	تَبِيعَانِ	تَبِيعَانِ	يَبِيعَانِ
	تَبِيعْنَ	تَبِيعُونَ	يَبِيعْنَ	يَبِيعُونَ

بَاعَ - ← يَبِيعُ

در دو صیغه جمع مؤنث (6 و 12) حرف عله حذف شده (اعلال به حذف)
 و در بقیه ساکن شده است (اعلال به اسکان) .

أَخَافُ

تَخَافِينِ

تَخَافُ

تَخَافُ

يَخَافُ

نَخَافُ

تَخَافَانِ

تَخَافَانِ

تَخَافَانِ

يَخَافَانِ

خَافَ - ← يَخَافُ

تَخَفْنَ

تَخَافُونَ

يَخَفْنَ

يَخَافُونَ

دردو صیغه جمع مؤنث (6 و 12) حرف عله حذف شده ودر بقیه اعلال به قلب شده است .

يُقُومُ

يَصِيحُ

يَزُولُ ، يَزَالُ

مضارع

قَامَ

صَاحَ

زَالَ

يَصُومُ

يَسِيرُ

يَنَامُ

مضارع

صَامَ

سَارَ

نَامَ

قَامَ -

جَادَ -

دَارَ -

كَادَ -

زَانَ -

جَاءَ -

دَامَ -

صَاحَ -

تَابَ -

يُقُومُ

يَجُودُ

يَدُورُ

يَكَادُ - يَكِيدُ

يَزِينُ

يَجِيءُ

يَدُومُ

يَصِيحُ

يَتُوبُ

مضارع

قَالَ -	قَالَتْ	قُلْتِ	قُلْتَ	قُلْتُ
قالا	قالتا	قلتما	قلتما	قلنا
قالوا	قلن	قلتم	قلتن	

از 1-5 حرف عله (ا) است واعلال به **قلب** شده است و از 6 تا آخر حرف عله بخاطر التقاء ساکنین **حذف** شده و اعلال به حذف شده است .
 و چون **حرکت** عین الفعل مضارع آن (حرکت جلو قال) **ضمه** است اول **قُلْن** مضموم شده است .

يَقُولُ	تَقُولُ	تَقُولُ	تَقُولِينَ	أَقُولُ
يَقُولَانِ	تَقُولَانِ	تَقُولَانِ	تَقُولَانِ	نَقُولُ
يَقُولُونَ	يَقُلْنَ	تَقُولُونَ	تَقُلْنَ	

دردو صیغه جمع مؤنث (6 و 12) حرف عله **حذف** شده و در بقیه ساکن شده است .

بَاعٌ -	بَاعَتْ	بِعْتِ	بِعْتِ	بِعْتُ
بَاعَا	بَاعَتَا	بِعْتُمَا	بِعْتُمَا	بِعْنَا
بَاعُوا	بِعْنِ	بِعْتُمْ	بِعْتُنَّ	

از 1-5 حرف عله (ا) است واعلال به قلب شده است و از 6 تا آخر حرف عله بخاطر التقاء ساکنین حذف شده و چون حرکت عین الفعل مضارع آن (حرکت جلو باع) کسره . است اول بعن مکسور شده و . گرفته است .

يَبِيعُ	تَبِيعُ	تَبِيعُ	تَبِيعُ	أَبِيعُ
يَبِيعَانِ	تَبِيعَانِ	تَبِيعَانِ	تَبِيعَانِ	نَبِيعُ
يَبِيعُونَ	يَبِيعُونَ	تَبِيعُونَ	تَبِيعُونَ	

دردو صیغه جمع مؤنث (6 و 12) حرف عله حذف شده و در بقیه ساکن شده است .

خَفْتُ	خِفْتُ	خِفْتُ	خَافْتُ	خَافَ -
خِفْنَا	خِفْتُمَا	خِفْتُمَا	خَافْتَا	خَافَا
	خِفْتُنَّ	خِفْتُمْ	خِفْنِ	خَافُوا

از 1-5 حرف عله (ا) است واعلال به قلب شده
 از 6 تا آخر حرف عله حذف شده واعلال به حذف صورت گرفته است

أَخَافُ	تَخَافِينَ	تَخَافُ	تَخَافُ	يَخَافُ
نَخَافُ	تَخَافَانِ	تَخَافَانِ	تَخَافَانِ	يَخَافَانِ
	تَخَفْنَ	تَخَافُونَ	يَخَفْنَ	يَخَافُونَ

در دو صیغه جمع مونث 6 و 12 حرف عله حذف شده است (اعلال به حذف) .
 در بقیه اعلال به قلب صورت گرفته است .

توجه : حروف عله در اصل **دو** تا هستند (**و - ی**) پس هرگاه حرف عله ، (**ا**) باشد
اعلال به **قلب** صورت گرفته است . مانند : **خاف** ، **دعا** ، **رمی**

أجوف : فعلی که **دومین** حرف از حروف **اصلی** آن **عَلَّة** باشد . **صام** ، **جاء** ، **نام**

ماضی صیغه های **5 تا 1** حرف عله «**ا**» است واعلال به قلب شده است .

صیغه های **6** تا **آخر** حرف عله حذف می شود (اعلال به حذف) و در صورتی که عین الفعل مضارع مضموم **ـُ** باشد اولش **ـُ** و اگر **ـِ** باشد اولش **ـِ** می گیرد .

مضارع صیغه های **12 و 6** حرف عله حذف می شود (اعلال به حذف)
و در **بقیه** حرف عله ساکن است .

أجوف :

در

هو	هي	هم	هنَّ	أنتِ	أنتم	نحنُ
غاصَ -	غاصتْ	غاصُوا	غُصِنَ	غُصِتِ	غُصِمْتُمْ	غُصِنَا
يَغُوصُ	تَغُوصُ	يَغُوصُونَ	يَغُصِنَ	تَغُوصِينَ	تَغُوصُونَ	نَغُوصُ

هو	هي	هم	هنَّ	أنتِ	أنتنَّ	أنا
سألَ -	سألتْ	سألُوا	سِئِنَ	سِئِتِ	سِئِنَنَّ	سِئْتُ
يَسِئِلُ	تَسِئِلُ	يَسِئِلُونَ	يَسِئِنَ	تَسِئِلُ	تَسِئِنَنَّ	أَسِئِلُ

هو	هما	هم	هنَّ	أنتما	أنتنَّ	أنا
نامَ -	نامَا ، نامتا	نامُوا	نِئِنَ	نِئِمْتَا	نِئِمْتِنَنَّ	نِئِمْتُ
يَنَامُ	يَنَامَانِ	يَنَامُونَ	يَنِئِمْنَ	تَنَامَانِ	تَنَمْنَنَّ	أَنَامُ

ق و م ←

أَفْعَل

يُفْعِلُ

أَفْعِلْ

إِفْعَال

أَقَام

يُقِيمُ

أَقِمْ

إِقَامَةٌ

هرگاه معتل **أجوف** به باب **إفعال** و **إستفعال** برده شود در اولین صیغه ماضی قلب به **الف** و در مضارع قلب به **ياء** و در أمر **حذف** و در مصدر **حذف** و به جای آن « **قَة** » در آخر مصدر می آید .

ق و م ←

إِسْتَفْعَلْ

يَسْتَفْعِلُ

إِسْتَفْعِلْ

إِسْتِفْعَال

إِسْتِقَامَ

يَسْتَقِيمُ

إِسْتَقِمْ

إِسْتِقَامَةٌ

ر و ح ←

إِسْتَرَاخَ

يَسْتَرِيحُ

إِسْتَرِحْ

إِسْتِرَاحَةٌ

ميّز الأفعال المعتلة ونوعها : ما خابَ مَنْ إستشارَ

معتل اجوف

معتل اجوف

صرّف الأفعال واكتب الصيغ المناسبة :

للمخاطب	للمتكلم مع الغير	للغائبة
تُبتّ	تُبْنَا	تابتْ

تاب

صُغْ ما طلبَ منك :

الف) المضارع من « عادَ^ر » للمتكلم مع الغير ← نَعُودُ
ب) المضارع المجزوم بـ « لا » من « تبعُ » : لا تَبِعْ

موفوق باشيد

پايان

ناقص :

فعلی که لام الفعل (سومین حرف اصلی آن) حرف عله باشد . مانند : دعا^ء - رمی - ، رَضِيَ -

دعا : الف بلند = و

دَعَا

ء

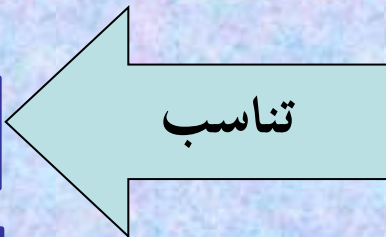
يَدْعُو

رَمَى : الف کوتاه = ي

رَمَى

َ

يَرْمِي

رَضِيَ : ياء = و يا ي

رَضِيَ

ِ

يَرْضَى

دعا^ء -

دَعَتْ

دَعَوْتُ

دَعَوْتِ

دَعَوْتُ

دَعَوَا

دَعَتَا

دَعَوْتُمَا

دَعَوْتُمَا

دَعَوْنَا

دَعَوْا

دَعَوْنَ

دَعَوْتُمْ

دَعَوْتُنَّ

در ماضی ناقص وقتی حرف عله الف بلند باشد در صیغه 2 و همچنین 6 تا آخر حرف عله به اصل خود واو برگشته و در صیغه های 3 و 4 و 5 حرف عله حذف می شود .

رَمَيْتُ	رَمَيْتِ	رَمَيْتَ	رَمَتُ	رَمِي -
رَمَيْنَا	رَمَيْتُمَا	رَمَيْتُمَا	رَمَتَا	رَمِيَا
	رَمَيْتُنَّ	رَمَيْتُمْ	رَمِينِ	رَمَوْا

درماضي ناقص وقتی حرف عله الف کوتاه باشد درصیغه 2 وهمچنین 6 تا آخر حرف عله به اصل خود یاء برگشته و در صیغه های 3 و 4 و 5 حرف عله حذف می شود

رَضَيْتُ	رَضَيْتِ	رَضَيْتَ	رَضَيْتُ	رَضِي
رَضَيْنَا	رَضَيْتُمَا	رَضَيْتُمَا	رَضَيْتَا	رَضِيَا
	رَضَيْتُنَّ	رَضَيْتُمْ	رَضِينِ	رَضُوا

در الگوی رَضِي فقط درصیغه 3 حرف عله حذف شده است و ما قبل واو ضمه گرفته است

أَدْعُوْ

تَدْعِيْنَ

تَدْعُوْ

تَدْعُوْ

يَدْعُوْ

دعا -

نَدْعُوْ

تَدْعُوَانِ

تَدْعُوَانِ

تَدْعُوَانِ

يَدْعُوَانِ

تَدْعُوْنَ

تَدْعُوْنَ

يَدْعُوْنَ

يَدْعُوْنَ

در مضارع معتل ناقص الگوي دعا در صيغه هاي 3 و 9 و 10 حرف عله حذف مي شود (اعلال به حذف) صيغه هاي جمع مثل هم هستند با اين تفاوت كه جمع مذكر اعلال به حذف شده ولي جمع مؤنث بدون اعلال است .

أَرْمِيْ

تَرْمِيْنَ

تَرْمِيْ

تَرْمِيْ

يَرْمِيْ

رَمِيْ - ←

نَرْمِيْ

تَرْمِيَانِ

تَرْمِيَانِ

تَرْمِيَانِ

يَرْمِيَانِ

تَرْمِيْنَ

تَرْمُوْنَ

يَرْمِيْنَ

يَرْمُوْنَ

در مضارع معتل ناقص الگوي رمي در صيغه هاي 3 و 9 و 10 حرف عله حذف مي شود (اعلال به حذف) صيغه هاي 10 و 12 مثل هم هستند با اين تفاوت كه صيغه 10 اعلال به حذف شده ولي جمع مؤنث بدون اعلال است .

أَرْضِي	تَرْضِيَنَّ	تَرْضِي	تَرْضِي	يَرْضِي	رَضِي -
نَرْضِي	تَرْضِيَانِ	تَرْضِيَانِ	تَرْضِيَانِ	يَرْضِيَانِ	
	تَرْضِيَنَّ	تَرْضُونَ	يَرْضِيَنَّ	يَرْضُونَ	

در مضارع معتل ناقص الگوي رضي در صيغه هاي 3 و 9 و 10 حرف عله حذف مي شود (اعلال به حذف) صيغه هاي 10 و 12 مثل هم هستند با اين تفاوت كه صيغه 10 اعلال به حذف شده ولي جمع مؤنث بدون اعلال است .

توجه

يَدْعُ فعل مضارع معتل مثال است كه عين الفعل آن - است و در حالت جزم مي شود لَمْ يَدْعُ .
يَدْعُو فعل مضارع معتل ناقص است كه فاعل الفعل آن - است و در حالت جزم لَمْ يَدْعُ مي شود .

قُلْنَ و بَعْنَ ميتواند فعل ماضي صيغه 6 للغائبات باشد ويا فعل امر صيغه للمخاطبات باشد توجه كنيد .

خَفْنَ ماضي للغائبات و خَفْنَ امر للمخاطبات و خُفْنَ مجهول است توجه كنيد .

يك فعل را مجزوم مي کنند . لَمْ ، لَمَّا ، لِ « لام أمر » ، لا نهی

دو فعل را مجزوم مي کنند . اِنْ ، ما ، مَنْ ، متي ، أينما ، كيفما و ...

أداة
جازمة

ساكن کردن (تبدیل - به -)

« نَ » بجزنون جمع مؤنث

حذف

حرف عله از آخر معتل ناقص صيغه هاي 1 ، 4 ، 7 ، 13 ، 14

مجزوم

مجزوم لَمْ

لَمْ تَدْعُ

تَدْعُو

3

2

1

مخاطب

أَدْعُ

دَعُ

دَعُو

تَدْعُو

امر

فعل أمرز معتل ناقص

3	2	1	مخاطب
أَدْعُ	دَعُ	دَعُو	تَدْعُو
أَدْعُوا	دَعُوا	دَعُونِ	تَدْعُونِ
أَدْعُوا	دَعُوا	دَعُونِ	تَدْعُونِ
أَرْمِ	رَمِ	رَمِي	تَرْمِي
أَخْشِ	خَشِ	خَشِي	تَخْشِي
أَرْمِيَا	رَمِيَا	رَمِيَانِ	تَرْمِيَانِ

هو	هي	هم	هنَّ	أنتِ	أنتم	نحنُ
رجا -	رَجَتْ	رَجَوْا	رَجَوْنَ	رَجَوْتِ	رَجَوْتُمْ	رَجَوْنَا
يَرْجُو	تَرْجُو	يَرْجُونَ	يَرْجُونَّ	تَرْجِينَ	تَرْجُونَ	نَرْجُو

هو	هي	هم	هنَّ	أنتِ	أنتنَّ	أنا
مَشَى -	مَشَتْ	مَشَوْا	مَشِينَ	مَشَيْتِ	مَشَيْتُنَّ	مَشَيْتُ
يَمْشَى	تَمْشَى	يَمْشُونَ	يَمْشِينَ	تَمْشَى	تَمْشِينَ	أَمْشَى

هو	هما	هم	هنَّ	أنتما	أنتنَّ	أنا
خَشِيَ -	خَشِيْتَا	خَشَوْا	خَشِينَ	خَشِيْتُمَا	خَشِيْتُنَّ	خَشَيْتُ
يَخْشَى	تَخْشِيَانِ	يَخْشَوْنَ	يَخْشِينَ	تَخْشِيَانِ	تَخْشِينَ	أَخْشَى

عين الصحيح للفراغ: اِسْتَسَلَّمَ الأبُّ لَأَنَّهُ لَمْ ... هدايةً وَلَدِهِ .

الف) يَرْجُو ب) يَرْجُ ج) يَرْجُ د) يَرْجُ

إملاء الفراغ بالكلمة المناسبة :

- 1) هي ... **نَسِيْتُ** عَهْدَهَا وَمَسْئُولِيَّتِهَا (الماضي مِنْ « نَسِيَ - »)
- 2) أَنِّي ... **تَدْوُمُ** الْفُرْصَةُ . (المضارع مِنْ « دَامَ - » ، للغائبة)
- 3) التلاميذُ الْمُجِدِّونَ . **يَصِلُونَ** إِلَى أَهْدَافِهِمْ . (المضارع مِنْ « وَصَلَ - »)
- 4) نَحْنُ . **نَقُومُ** بِتَبْجِيلِ الْمُعَلِّمِ (الْمُضَارِعِ مِنْ « قَامَ - »)
- 5) . **جَرَتْ** دُمُوعُ الْفَرَحِ عَلَيَّ وَجْهَ الْخَنَسَاءِ . (الماضي مِنْ « جَرَى - » ، للغائبة)

صَحِّحِ الْأَخْطَاءَ :

الف) إِنَّ الْوَالِدَ لَمْ يَرْجُو هَدَايَتَهُ . ب) قُلْنَا : لَا تَخَافُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى .

الف) لَمْ يَرْجُ (ب) لَا تَخَفُ هر دو مجزومند وحرفِ عله حذف می شود

« إن يرضَ عن عمله يحاول أن يستمرّ فيه ! » . عين الصحيح للمخاطبة :

- 1) إن ترضى عن عملك تحاولي أن تستمرّي فيه ! 2) إن ترضَ عن عملك تحاول أن تستمرّ فيه !
- 3) إن ترضيت عن عملك حاولت أن تستمرّ فيه ! 4) إن رضيت عن عملها حاولت أن تستمرّي فيها !

حال مطابق الگوهای فوق، جاهای خالی را پر کنیم :

رَمَتْ	رَمَى	تَلَّتْ	تَلَا
رَمَتَا	رَمَيَا	تَلَّتَا	تَلَوَا
رَمَيْنَ	رَمَوْا	تَلَوْنَ	تَلَوْا

إِمْلاءُ الْفُرَاغِ بِالضَّمِيرِ الْمُنَاسِبِ :

رَمَوْا .	هَمْ	—	أَنْتُمْ	هَدَيْتُمْ .	—
تَلَوْنَ .	هَنَّ	—	نَحْنُ	دَعَوْنَا .	—

إِمْلاءُ الْفُرَاغِ بِالصِّيغَةِ الْمُنَاسِبَةِ :

أَنْتِ	دَعَوْتِ	(دعا)	هم	تَلَوْا	(تلا)
أَنْتُمْ	هَدَيْتُمْ	(هدى)	نحن	رَمَيْنَا	(رَمَى)

يَرْمُونَ

يَرْمِينَنَ

يَمْشُونَ

يَمْشِينَنَ

رَمَى

مَشَى

يَرْجُونَ

يَتَلَوْنَ

يَعْفُونَ

رَجَا

تَلَا

عَفَا

تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ التَّالِيَةَ :

هدایت می کند

– يَمْشُونَ، يَرْجُو، يَهْدُونَ، يَرْمِينَنَ

می اندازند، پرتاب می کند

امید دارد ، تقاضا می کند

راه می روند

عَيْنِ الصَّحِيحِ وَالْخَطَأِ : ٣

تَلَّوْا ، تَلَّتَا

– هَمَا تَلَّوْنَ . ❌

– هُنَّ يَتْلَوْنَ . ✅

– هَمَا يَهْدِيَانِ . ✅

– هُنَّ هَدَيْتِنَّ . ❌
هَدَيْنَ

– هِيَ يَرْمِي . ❌
تَرْمِي

– هُمْ يَرْمِينِ . ❌
يَرْمُونَ

اکنون مطابق الگوی فوق، صیغه‌های مخاطب فعل‌های زیر را صرف کنیم :

تَرْمِينَ

تَرْمِي

تَتَلِينَ

تَتَلُو

تَرْمِيَانِ

تَرْمِيَانِ

تَتَلُوَانِ

تَتَلُوَانِ

تَرْمِيْنَ

تَرْمُوْنَ

تَتَلُوْنَ

تَتَلُوْنَ

عَرِّبِ الْعِبَارَاتِ التَّالِيَةَ :

هَلْ تَدْعُو رَبَّكَ بِإِخْلَاصٍ (مُخْلِصًا) ؟

هَلْ تَدْعِيْنَ رَبَّكَ بِإِخْلَاصٍ (مُخْلِصَةً) ؟

– آیا خدایت را با اخلاص می‌خوانی؟

أَنْتُمْ تَتَلُوْنَ الْقُرْآنَ .

أَنْتُمْ تَتَلُونَ الْقُرْآنَ .

أَنْتُنَّ تَتَلُونَ الْقُرْآنَ .

شما قرآن را تلاوت می‌کنید.

هُمَا يَرْجُونَ رَبَّهُمَا.

هُمَا تَرْجُونَ رَبَّهُمَا.

هُمْ يَرْجُونَ رَبَّهُمْ.

هُنَّ يَرْجُونَ رَبَّهُنَّ.

آنان به خدای خود امید دارند.

الْمُؤْمِنَانِ يَهْدِيَانِ الضَّالِّينَ .

الْمُؤْمِنَتَانِ تَهْدِيَانِ الضَّالَّاتِ

الْمُؤْمِنُونَ يَهْدُونَ الضَّالِّينَ

الْمُؤْمِنَاتُ يَهْدِينَ الضَّالَّاتِ .

مؤمنان، گمراهان را هدایت می کنند.

إِمْشِ

تَمْشِي

أَتْلُ

تَتْلُو

إِرْمِ

تَرْمِي

أُرْجُ

تَرْجُو

اقْضِ

تَقْضِي

أَعْفُ

تَعْفُو

لم تَمْشِ

لم تَمْشِي

لم نَتْلُ

لم نَتْلُو

نَسُوا

نَسِي

خَشُوا

خَشِي

سَأَلَ أَحَدُ الْأُمَرَاءِ حُكَمَاءَ بِلَادِهِ عَنِ الْأَخْطَرِ

م . اليه و مجرور

مج به حرف جر

م . اليه و محرور

مف و منصوب

م . اليه و مجرور

فا و مرفوع

الْأَمْرَاضِ وَ طَلَبَ مِنْهُمْ أَنْ يَصِفُوا لَهُ دَوَاءً يُقِيدُ لِشِفَائِهِ. فَدَارَ الْكَلَامُ

مض . اليه و مجرور

فعل و فا هو المستتر

جار و مجرور

مف و منصوب

جار و مجرور

مض . اليه و محرور

فعل و فا هو المستتر
جمله وصفيه و
منصوب محلا

فعل منصوب و فاعله
«و» البارز

جار و مجرور

مض . اليه و مجرور

مب . و مرفوع

مض . اليه و مجرور محلا

بَيْنَهُمْ، ثُمَّ قَالُوا : أخطرُ الأُمراضِ هو الجَهْلُ

فَدَارَ الكَلَامُ

خب و مرفوع

فعل و فاعله «و» البارز

مف . فيه و منصوب

فعل وفا الكلام

مض. اليه مجرور محلا

مضارع منصوب

صفت ومرفوع

فعل

مَرَضَ رَجُلٌ عَجُوزٌ وَ عَجِزَ أَنْ يَمْشِيَ عَلَى رِجْلَيْهِ.

مجرور به حرف جر نياباً

معطوف

فاعل (اسم ظاهر) ومرفوع

مض. اليه مجرور محلا

(هـ) مض. اليه مجرور محلا

مضارع منصوب

فعل

فَسَعَى ابْنُهُ أَنْ يَتَخَلَّصَ مِنَ وَالِدَيْهِ. ذَاتَ يَوْمٍ حَمَلَهُ عَلَى ظَهْرِهِ

مض. اليه مجرور

مجرور به حرف جر

فاعل (اسم ظاهر) ومرفوع

فعل وفاعلش
هو مستتر

صفة ومجرور محلا

مجرور به حرف جر

مضاف اليه ومجرور

الإِسْلَامُ يَهْتَمُّ بِالتَّرْبِيَةِ الَّتِي تَقُومُ عَلَى أُسَاسِ احْتِرَامِ شَخْصِيَّةِ الأَطْفَالِ مِنْ

مبتدا ومرفوع

خير ومرفوع محلا

جار ومجرور

فعل وفاعلش هي مستتر
صله موصول ونقش ندارد

مضاف اليه ومجرور

مضاف اليه ومجرور

معطوف ومجروره اعراب اصلي

صفة ومجرور

الْبَنِينَ وَالْبَنَاتِ عَلَى حَدِّ سَوَاءٍ.

مجرور به حرف جر
با اعراب فرعى (ب)

مجرور به حرف جر

معطوف و منصوب محلا فعل و فاعلش هو مستتر

مضاف اليه ومجرور

اسم كان ومرفوع

كَانَ النَّبِيُّ (ص) دَائِمَ التَّأْكِيدِ عَلَى ذَلِكَ وَلَا يَدْعُ التَّأْكِيدَ عَلَى احْتِرَامِ

مفعول ومنصوب

مجرور به حرف جر محلا

خبر (مفرد) كان و منصوب

ازافعال ناقصه

مجرور به حرف جر

عند: مفعول فيه ومنصوب
النبي: مضاف اليه ومجرور

مضاف اليه ومجرور

اسم كان ومرفوع

مضاف اليه ومجرور

الصَّغَارِ. ذَاتَ يَوْمٍ كَانَ رَجُلٌ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ (ص). وَبَعْدَ لِحْظَاتٍ جَاءَ ابْنُهُ

مفعول فيه ومنصوب

خبر (مفرد) كان و منصوب

ازافعال ناقصه

مضاف اليه ومجرور

فاعل ومرفوع(موصوف) (ة) مضاف اليه ومجرور

معطوف (فعل وفاعلش هو مستتر)

الصَّغِيرُ وَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ (ص)

مجرور به حرف جر

صفت و مرفوع

مضاف اليه ومجرور با اعراب فرعى (ي)

معطوف (فعل وفاعلش هو مستتر)

ثُمَّ رَاحَ نَحْوَ أَبِيهِ، فَقَبَّلَهُ الْأَبُ وَاجْتَلَسَ عِنْدَهُ.

(هـ) مضاف اليه ومجرور

مفعول فيه و منصوب

(هـ) مضاف اليه ومجرور محلاً

(ة) مفعول ومنصوب محلاً

فاعل (اسم ظاهر) ومرفوع

قَبَّلَهُ الْأَبُ وَاجْتَلَسَهُ عِنْدَهُ.

مفعول فيه و منصوب

معطوف (فعل و فاعلش هو مستتر)

فعل و (ة) مفعول ومنصوب محلاً

مجرور به حرف جر

فاعل (اسم ظاهر) ومرفوع

فَرِحَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مِنْ عَمَلِهِ.

(هـ) مضاف اليه ومجرور محلاً

مضاف اليه ومجرور

فعل و فاعلش رسول

مفعول فيه و منصوب

فعل و فاعلش بنت و مرفوع

فعل و فاعلش هي مستتر و مرفوع محلاً

وَبَعْدَ قَلِيلٍ جَاءَتْ بِنْتُهُ وَسَلَّمَتْ عَلَى النَّبِيِّ (ص)

مضاف اليه ومجرور

(هـ) مضاف اليه ومجرور محلاً

مجرور به حرف جر

موفوق باشيد

پايان

تحليل صرفي اسم

مذكر سالم : **وَنَ ، يَنَ**

سالم مؤنث : **ات**

تكسير

1 مفرد **يا** مثني **يا** جمع ونوع جمع :

2 مذكر **يا** مؤنث

3 نكرة **يا** معرفة و نوع معرفة

4 جامد **يا** مشتق و نوع مشتق :

5 معرب **يا** مبني

6 منصرف **يا** غير منصرف

7 مقصور (الدنيا ، الفتى)

منقوص (القاضي ، قاضٍ)

ممدود (صحراء ، إنشاء)

صحيح الآخر (الطالب)

ضمير

اسم اشاره

اسم موصول

اسم علم

مُعَرَّف بِـ « الـ »

مُعَرَّف بِالْإِضَافَةِ

اسم فاعل

اسم مفعول

اسم تفضيل

اسم زمان

اسم مكان

اسم آلة

اسم مبالغة

صفة مشبهة

تحليل صرفي فعل

للمتكلم وحده	للمخاطب	للغائب
للمتكلم مع الغير	للمخاطبين	للغائبين
	للمخاطبين	للغائبين
	للمخاطبة	للغائبة
	للمخاطبتين	للغائبتين
	للمخاطبات	للغائبات

- إفعال
- تفعيل
- مفاعلة
- تَفَعَّل
- تَفَاعَلَ
- إنفعال
- إفتعال
- إستفعال

1 ماضي يا مضارع يا امر

2 صيغه فعل

3 صحيح (مهموز - مضاعف - سالم)

معتل (مثال - اجوف - ناقص)

مجرد

ثلاثي

مزيد (باب)

رباعي

لازم

متعد

معرب

مبني للمعلوم

مبني : ماضي ، امر ، 6 و 12 مضارع

مبني للمجهول

1

2

3

4

5

6

7

